

**Кіевская старина. Том
XVII — Универсаль
гетмана Скоропадскаго о
переводѣ „книгъ
правннхъ“ на малорусскій
языкъ**

1887

Універсал гетьмана Скоропадського про переклад „книгъ правнихъ“ малоруською мовою.

Покійний наш професор, [О. Ф. Кістяковський](#), видавши в 1879 р. у Києві величезний рукопис, під назвою: [«Права, по которымъ судится малороссійській народъ»](#), у своїй передумові до цього видання (стор. 5—9) початок всезбірки та перекладу «правнихъ книгъ», т. б. тих кодексів та збірників, які використовували малоросійські суд, відносилися до гетьманства [Данила Апостола](#) та царюванню Петра II. Така і загальноприйнята думка у нас у цьому питанні.

Додаємо нижче універсал гетьмана [Скоропадського](#) від 16 травня 1721 р. не залишає сумнівів у тому, що справа перекладу, якщо не всезбірки діючих в Малоросії законів розпочато ще в царювання Петра I-го, за рік до смерті гетьмана Скоропадського і без сумнівів згідно його заступництва. Крім цього нового, зовсім невідомого факту, в універсалі привертає до себе увагу те місце, де гетьман говорить: «Зайшовъ... указъ.. правніе книги на *наше русское виложити нарѣчіе*», тоді як указом 1728 року вимагалось перекладати ці книги «*на великороссійській языкъ*». На жаль самого указу немає і нам невідомі його мотиви. Втім, про них можна здогадатися. На малоросійські суди падали докори у хабарництві та кумівстві, які доходил до державця і їм доносили гетьману. Гетьман заступався за суди; але не міг

він не бачити, що главною причиною зловживання в них служили протиріччя законів, винятковість із джерел і недоступність їх мовою. Звідси необхідність перекладу та всезбірки. Універсал називає обраних перекладачів, вказує деякі надані їм кошти. Чи було щось створено у виконання «премоцнѣйшаго указа», — не знаємо. Первісні пам'ятки цієї роботи до нас не дійшли; не вказано їх і «правная» комісія 1730 р., але може бути вони десь зберігаються із часом з'являться. Будемо поки що втішатися універсалом. На титулі він виголошує наступне:

«Всѣмъ, кому колвекъ о томъ вѣдати належить, особливе пану полковникови гадяцкому, зъ старшиною его полковою и сотниками, симъ нашимъ объявляемъ унѣверсаломъ, ижъ зайшоль насъ премоцнѣйшій царского священнѣйшого величества, государя нашего всемилостивѣйшого указъ таковой, дабысмо повелѣли правніе книги, зъ которихъ zde въ Малороссіи всякіе справи судими бывають, а именно [Саксона](#), [Статутъ великого князства литовского](#) и Порядокъ, зъ полского діаліекту на наше руское виложити нарѣчіе; якоє монаршое мы исполняючи повелѣніе, назначаемъ на исправленіе того дѣла п.п. [Александра Ситенского](#), писара полкового гадяцкого и [Захарія Рошаковского](#), знатного товариша войскового, которіе повинни неотложно книгу правную Саксона, разобравши по секстерне, перекладати на здѣшнее нарѣчіе. У помощь зась для писаня опредѣляемъ писцовъ [Андрѣя Пѣщанского](#) и [Григорія Балясного](#), бывшихъ при судій енералномъ, такожъ писара городского опошнянского. А болше, если того будетъ указовать потреба, позволяемъ имъ же п.п. Ситенскому и Рошаковскому, когда

могутъ въ томъ гадяцкомъ полку зъ годнихъ до переписки усмотрѣвши въ школахъ, чили где инде, употребити. А переложивши скилка секстерновъ, заразы оніе сюда, къ намъ, оніе прислати повинни. Въ чомъ абы имъ п.п. Ситенскому и Рошачовскому, где надлежатиметь, свѣдчана была неотмовная помощь, особливе въ зисканю писцовъ, пилно рейментарско упоминаемъ и приказуемъ. Данъ въ Глуховѣ, мая 16, року 1721.

А на препитаніе тихъ писцовъ и на папѣръ вираженному въ семь нашемъ указѣ дѣлу потребнихъ, мѣеть панъ господарь гадяцкій зъ нашей покуховнихъ, до скарбу войскового вибираючихся, по слушности и по потребѣ приказать выдавати, повелѣваемъ.

Звишменованный гетманъ рукою власною».

Повід. **Ол. Лазаревський.**

Ця робота перебуває у [суспільному надбанні](#) у всьому світі.

Цей твір перебуває у суспільному надбанні у всьому світі, тому що він опублікований до 1 січня 1923 року і автор помер щонайменше 100 років тому.

About this digital edition

This e-book comes from the online library [Wikisource](http://wikisource.org)^[1]. This multilingual digital library, built by volunteers, is committed to developing a free accessible collection of publications of every kind: novels, poems, magazines, letters...

We distribute our books for free, starting from works not copyrighted or published under a free license. You are free to use our e-books for any purpose (including commercial exploitation), under the terms of the [Creative Commons Attribution-ShareAlike 3.0 Unported](http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/)^[2] license or, at your choice, those of the [GNU FDL](http://www.gnu.org/licenses/fdl.html)^[3].

Wikisource is constantly looking for new members. During the realization of this book, it's possible that we made some errors. You can report them at [this page](#)^[4].

The following users contributed to this book:

- Arxivist
- Madvin

-
1. [↑ http://wikisource.org](http://wikisource.org)
  2. [↑ http://www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0](http://www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0)

3. [↑ http://www.gnu.org/copyleft/fdl.html](http://www.gnu.org/copyleft/fdl.html)
4. [↑ http://wikisource.org/wiki/Wikisource:Scriptorium](http://wikisource.org/wiki/Wikisource:Scriptorium)